

ПАВЛЮК

Ірина Олександрівна
ira0216@ukr.net

УДК 005.52:330.13:631.11

АНАЛІЗ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ВЕЛИЧИНИ
ПРИБУТКОВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВANALYSIS OF FACTORS INFLUENCING THE CAPACITY OF
AGRICULTURAL ENTERPRISESаспірант, Вінницький
національний аграрний
університет

Стаття присвячена аналізу чинників, що впливають на формування величини прибутковості сільськогосподарських підприємств. Визначено пріоритетні фактори збільшення прибутковості підприємств. У процесі написання статті було систематизовано підходи до розуміння поняття прибутку підприємства. Проаналізовано сучасний рівень прибутковості (збитковості) промислових підприємств. Досліджено фактори, які впливають на величину отриманого прибутку. Визначено під впливом яких саме факторів відбувається зростання прибутку підприємства.

* * *

Статья посвящена анализу факторов, влияющих на формирование величины доходности сельскохозяйственных предприятий. Определены приоритетные факторы увеличения прибыльности предприятий. В процессе написания статьи были систематизированы подходы к пониманию понятия прибыли предприятия. Проанализирован современный уровень прибыльности (убыточности) промышленных предприятий. Исследованы факторы, влияющие на величину полученной прибыли. Определены под влиянием каких именно факторов происходит рост прибыли предприятия.

* * *

The article is devoted to the analysis of the factors influencing the formation of the profitability of agricultural enterprises. The priority factors of increase of profitability of enterprises are determined.

In the process of writing the article the approaches to understanding the concept of profit of the enterprise was systematized. The current level of profitability (loss-making) of industrial enterprises is analyzed. The factors influencing the amount of profit received are investigated. It is determined under the influence of which factors is the growth of company profits.

The efficiency of an enterprise depends to a large extent on the quality of managerial decisions, which relate to the use of profits, which is one of the generalization indicators the effectiveness of their work. The size of the optimal profit depends on the formation of working capital, fulfillment of obligations to the budget and partners, allocation of funds for labor remuneration, etc. A profit analysis is a prerequisite for effective management of income and expenses, increase its size and increase profitability of agricultural enterprises.

The financial results of agrarian enterprises are characterized by the amount received profits. Enterprise profits are mainly from sales of products, as well as from others types of activities. Profit analysis is a prerequisite for effective revenue and expenditure management and increase of profitability of agricultural enterprises.

Ключові слова: прибуток, фактори, аналіз, ефективність, сільське господарство, підприємство

Ключевые слова: прибыль, факторы, анализ, эффективность, сельское хозяйство, предприятие

Keywords: profit, factors, analysis, efficiency, agriculture, enterprise

ВСТУП

В умовах нестабільної економіки України, загострення кризових явищ у суспільстві виникає гостра потреба в активізації господарської діяльності та пошуку інструментів, які б дали можливість зняти соціальну напругу й забезпечити сталий розвиток реального сектора. Одним з таких інструментів є прибуток, який виступає основним джерелом приросту власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Недосконале управління процесами формування та використання прибутку, що має місце в сучасних умовах, призводить до зниження ефективності діяльності суб'єктів господарювання та їх можливості щодо наповнення доходів бюджету підприємства. Це зумовлює необхідність пошуку нових, більш ефективних механізмів формування та використання прибутку, які б передбачали максимальне використання виробничого, маркетингового та фіскального потенціалу суб'єктів господарювання, зростання їх конкурен-

тоспроможності на українському і світовому ринках в умовах глобалізації економічних процесів.

Аналізом чинників, що впливають на формування величини прибутковості сільськогосподарських підприємств займалися М. Чумаченко, Т. Білик, І. Бланк, М. Дем'яненко, О. Зінченко, С. Іщук, Н. Шмиголь, О. Костенко, С. Ушеренко, А. Турило, Н. Ляпіна та багато інших дослідників. Внесок цих науковців важко переоцінити, але питання ще є відкритим і потребує глибокого дослідження та вдосконалення.

У наукових працях згаданих дослідників висвітлюються окремі положення управління прибутком підприємства, які необхідно поглиблювати та вдосконалювати.

МЕТА РОБОТИ

Мета статті полягає у дослідженні аналізу чинників, що впливають на формування величини прибутковості сільськогосподарських підприємств та шляхів вирішення цих чинників, задля стабільного розвитку сільського господарства.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході дослідження були використані наступні методи: табличний, статистичний, метод наукової абстракції.

РЕЗУЛЬТАТИ

Будь-який суб'єкт господарювання створюється з метою отримання прибутку, у розмірі достатньому для подальшого розвитку та функціонування.

Прибутковість підприємства є показником його сталого розвитку та ефективної і суспільно-корисної

діяльності. Прибуток характеризує кінцевий результат діяльності підприємства у абсолютному вираженні. А рентабельність показує міру ефективності даної діяльності.

Отримання підприємством прибутку є найголовнішим його завданням, та можливістю існування.

У табл. 1 систематизовано погляди сучасних дослідників даного питання для зрозуміння дефініції «прибутку». На сьогодні, в Україні, різні джерела дають різні трактування категорії прибуток [1].

Таблиця 1

Систематизація підходів до визначення сутності поняття «прибуток»

Автор	Прибуток – це
Ярошевич Н.Б. [1]	перевищення валових доходів над валовими витратами.
Поддєрьогін А.М. [2]	частина додаткової вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу; форма прояву вартості додаткового продукту.
Бердар М.М. [3]	та частина додаткової вартості продукту, що реалізується підприємством, яка залишається після покриття витрат виробництва.
Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [4]	визначається шляхом зменшення суми доходів звітного періоду, на собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та суму інших витрат звітного податкового періоду.
Гетьман О.О. [5]	різниця між ціною реалізації та собівартості продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції.
Савицька Г.В. [6]	різниця між сукупними доходами (після сплати податку на додану вартість, акцизного збору та інших відрахувань з виручки в бюджетні і не бюджетні фонди) і сукупними витратами звітного періоду.
Лисенко Б.О. [7]	форма доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності.

Проаналізувавши табл. 1, можна зробити висновок, що прибуток – це кінцевий результат діяльності суб'єкта господарської діяльності, який визначається як різниця між валовим доходом і валовими витратами, отриманими впродовж здійснюваної ризикової та суспільно-корисної діяльності.

Процес формування і використання прибутку є досить складним і неоднозначним у зв'язку із специфікою аграрної галузі. Можна виділити такі особливості формування прибутку сільськогосподарських підприємств, які впливають із особливостей їх діяльності:

1. Вища ймовірність неотримання прибутку в результаті обставин, що не залежать від підприємства (епідемія, навала сарани, посуха, ураган).

2. Частину прибутку необхідно спрямовувати на придбання та утримання дорогих основних засобів (процес виробництва здійснюється на великих площах, широко використовуються сільськогосподарські машини).

3. Формування прибутку відбувається залежно від періоду закінчення виробничого процесу, оскільки процес виробництва не збігається з календарним роком.

4. За частиною продукції не формуються фінансові результати, оскільки вона надходить до внутрішнього обороту, тобто спрямовується на внутрішньогосподарське споживання.

5. Застосовується різний порядок формування і розподілу прибутку, оскільки передбачені особливі організаційно-правові форми аграрних підприємств.

6. Значний вплив на процес формування прибутку мають природно-кліматичні фактори (характерна сезонність виробництва) [8].

Також на прибуток впливають дві групи різноманітних факторів: фактори, що не залежать від діяльності підприємства (зовнішні); фактори, що перебувають у компетенції підприємств (внутрішні).

Усі вище перераховані фактори перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності, і всі впливають на величину прибутку. Аналіз ступеня впливу цих факторів на прибуток дасть змогу знайти та використати резерви зростання прибутку сільськогосподарських підприємств і підвищити рівень їх фінансової безпеки.

У зв'язку з цим діяльність вітчизняних підприємств, незалежно від форм власності, особливо в умовах кризи в Україні, спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні. При цьому слід зазначити, що за рахунок прибутку підприємств відбувається формування у значному обсязі бюджетних ресурсів держави, здійснюється матеріальне стимулювання працівників та проводиться фінансування процесів вирішення проблем соціально-культурних заходів [9].

Забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств неможливе без фінансової підтримки з боку держави (надання державних дотацій, закупівля державою за відповідними цінами сільськогосподарської продукції та зменшення податкового тиску). Лише комплексні дії сільськогосподарських підприємств та держави, спрямовані на підтримання фінансової безпеки шляхом створення умов і вживання заходів для отримання прибутку необхідного рівня, забезпечать бажаний результат.

Основним серед факторів зростання прибутку сільськогосподарського підприємства є зменшення собівартості продукції. Тому можна запропонувати

фактори, що впливають зниження собівартості продукції підприємств аграрної сфери:

- підвищення технологічного рівня виробництва (удосконалення техніки, технології, механізації, автоматизація виробничих процесів, використання нових, більш продуктивних сортів сільськогосподарських культур і порід тварин);
- удосконалення організації виробництва та праці (розвиток спеціалізації виробництва, удосконалення

організації праці);

- зміна структури та обсягу продукції (відносно зменшення умовно-постійних витрат, зміна структури виробництва продукції);
- покращення використання природних ресурсів, застосування більш дешевших матеріалів, безвідходні технології виробництва;
- галузеві та інші фактори.

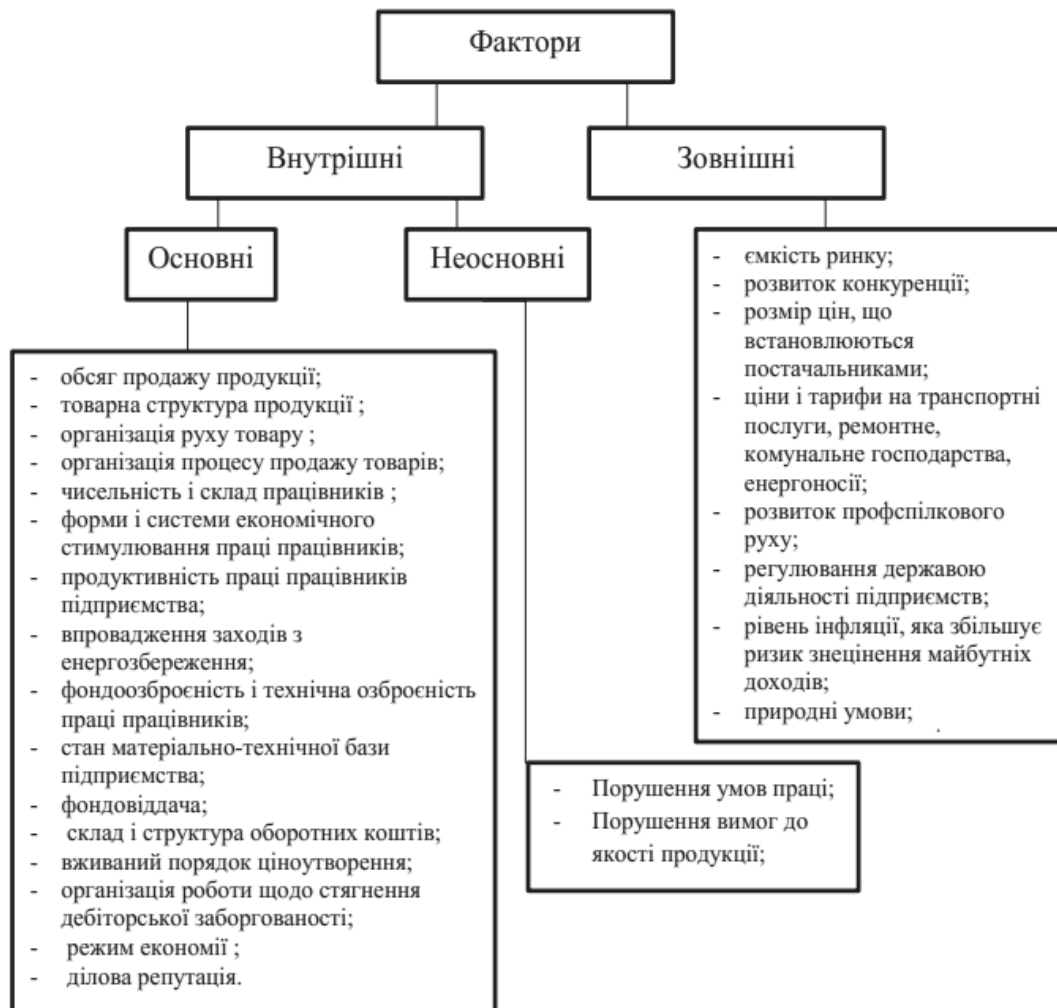

Рис. 1. Класифікація факторів, що впливають на величину прибутку підприємства

Також вагомий вплив на прибуток сільськогосподарського підприємства чинить така група факторів як показники використання та руху основних засобів, а саме сільськогосподарських машин та обладнання які використовуються в процесі виробництва продукції. До цих показників відносять коефіцієнт оновлення, вибуття, інтенсивності заміни, а також фондівдачу та фондорентабельність.

В умовах науково-технічного прогресу сільськогосподарська техніка постійно оновлюється та модернізується, створюються технології, які є більш продуктивними та менш енергозатратними. Саме тому, інвестуючи в модернізацію основних засобів власники сільськогосподарських підприємств за рахунок більш продуктивних технологій знижують собівартість продукції.

Ряд вище перелічених факторів повинен бути предметом дослідження для процесу формування прибутку. Без належної уваги до цієї проблеми і кож-

ного фактора зокрема, неможлива ефективна діяльність та прибутковість будь-якого з підприємств.

На основі аналізу факторів, що впливають на прибуток, визначають наявні можливості щодо його підвищення за рахунок одного чи групи факторів, що створюють для цього резерв.

ВИСНОВКИ

Сучасний стан прибутковості промисловий підприємств є вкрай важким, тому вони потребують пошуку шляхів та резервів для збільшення отриманого прибутку. Найважливішими факторами максимізації прибутку є саме внутрішні фактори, такі як обсяг готової продукції, точніше її зростання; зниження собівартості виготовленої продукції; підвищення технологічного рівня виробництва; підвищення якості товарів для продажу; зміна структури та обсягу продукції; зростання продуктивності праці на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств: навч. посіб. К., 2012. 341 с.
2. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. К.: КНЕУ, 2012. 552 с.
3. Бердар М.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI, редакція від 20.09.2015 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. С. 313.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: Знання, 2007. 668 с.
7. Лисенко Б.О. Шляхи і резерви підвищення прибутковості (дохідності) підприємства. Студентський науковий економічний альманах. 2012. Вип. 1. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13/section1/Lysenko.docx
8. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Банківська справа. 2009. № 2. С. 82-88.
9. Мазурок П.П. Дослідження ролі та стану наукових поглядів на трактування категорії "прибуток" підприємств. Держава та регіони. Серія "Економіка та підприємництво". 2009. № 4. С. 117-120.

References

1. Yaroshevich N.B. *Finances of enterprises*. Kyiv, 2012. 341 p. (in Ukrainian)
2. Podderyogin A.M. *Business Finance*. Kyiv: KNEU, 2012. 552 p. (in Ukrainian)
3. Berdar M.M. *Finances of enterprises*. Kyiv: Center for Educational Literature, 2010. 352 p. (in Ukrainian)
4. *The Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 № 2755-VI, Revision of 09/22/2015*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (in Ukrainian)
5. Hetman O.O., Shapoval V.M. *Economics of the enterprise*. Kyiv: Center for Educational Literature, 2010. p. 313. (in Ukrainian)
6. Savitskaya G.V. *Economic analysis of the enterprise*: Kyiv: Knowledge, 2007. 668 p. (in Ukrainian)
7. Lysenko B.O. *Ways and Reserves for Increasing the Profitability (Profitability) of an Enterprise*. Student's Scientific Economic Almanac. 2012. Issue 1. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13/section1/Lysenko.docx (in Ukrainian)
8. Prykazok O.V. *Profit in the formation of financial security of agricultural enterprises*. Banking. 2009 -№2. pp. 82-88. (in Ukrainian)
9. Masurko P.P. *Investigation of the role and status of scientific views on the interpretation of the category "profits" of enterprises. State and regions. Series "Economy and entrepreneurship"*. 2009. № 4. pp. 117-120 (in Ukrainian)